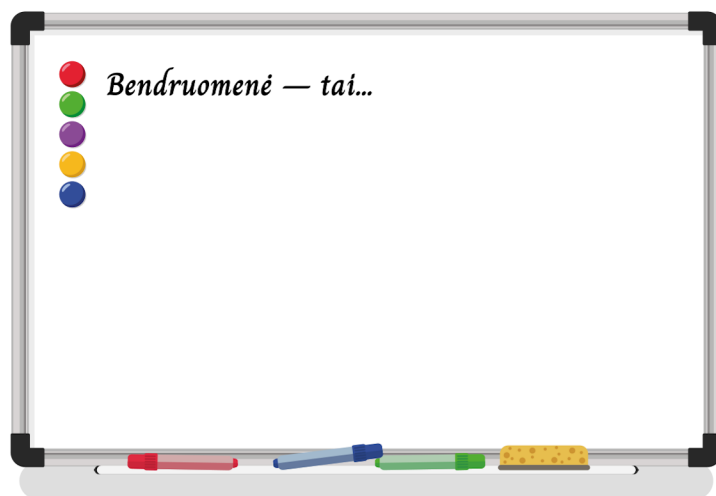

3.1 Ką reiškia įsipareigoti bendruomenei?

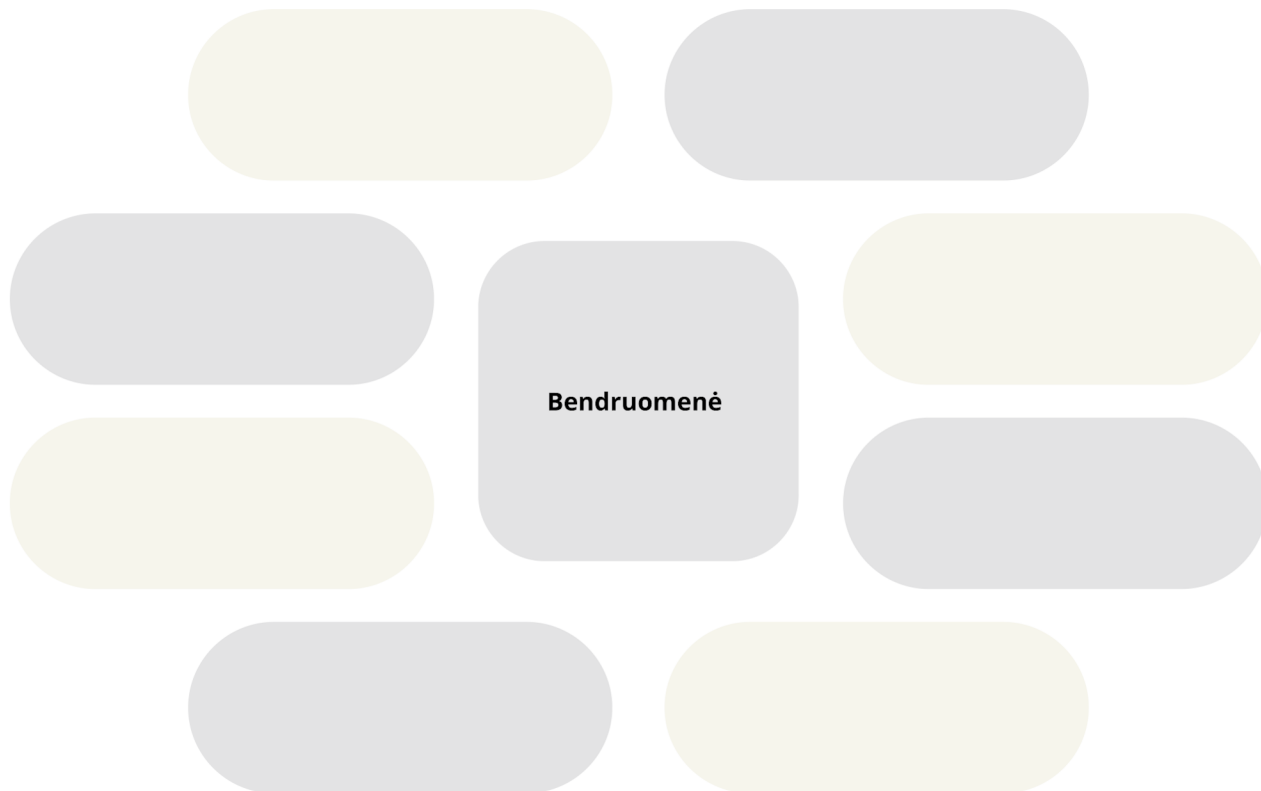
1 uždutis. Remdamiesi lietuvių kalbos žodynais (žr. *Naudingos nuorodos*), raskite ir įrašykite žodžio *bendruomenė* reikšmes.

2 uždutis. Iš žodžių sąrašo pasirinkite 6–8 žodžius, labiausiai susijusius su sąvoka *bendruomenė*, ir įrašykite juos į mąstymo žemėlapij.

Žodžių sąrašas:

solidarumas, individualumas, bendrumas, išskirtinumas, skirtingumas, prisirišimas, pasitikėjimas, ktoniškumas, savanaudiškumas, kaimynystė, pagalba, nesavanaudiškumas, vieningumas, atsakingumas, įsipareigojimas, pagalba, egocentriškumas, tapatumas, bendradarbiavimas.

3 uždutis. Remdamiesi užpildytu mąstymo žemėlapiu, užbaikite sakinį.

Bendruomenė – tai _____

3.1 Ką reiškia įsipareigoti bendruomenei?

4 užduotis. Parašykite, kokiai bendruomenei ar bendruomenėms priklausote jūs. Kodėl? Kas jus sieja, jungia, kas padeda sukurti ir pajusti bendrystę (bendra kalba, tradicinės šventės, bendri interesai, pomėgiai, vertybės, tikslai ar kt.)?

Aš priklausau...

3.1 Ką reiškia įsipareigoti bendruomenei?

5 uždutis. Susipažinę su Antano Baranausko pristatymu, perskaitykite jo dienoraščio ištrauką ir bendradarbiaudami atsakykite į klausimus, atlikite uždutis.

Antanas Baranauskas, 1878 m.
www.saltiniai.info nuotrauka

Antanas Baranauskas (1835–1902) – lietuvių Romantizmo poetas ir katalikų dvasininkas, Seinų vyskupas, kalbininkas, matematikas, Biblijos vertėjas. Kilęs iš Anykščių valstiečių šeimos, A. Baranauskas ne iš karto atrado savo gyvenimo kelią. Iš pradžių jis 1851–1853 m. mokėsi Rumšiškių raštininkų mokykloje. Mokyklą, o vėliau ir darbu raštinėje nusivylė, nes aplinka neatitiko talentingo jaunuolio lūkesčių. Nuo keturiolikos metų pradėjęs eiliuoti lenkų kalba, jautė išsilavinimo trūkumą ir poreikį studijuoti. Tai liudija 1853–1856 m. lenkų kalba rašytas A. Baranausko dienoraštis, kurį jis pradėjo pildyti baigdamas raštininkų mokyklą ir tęsė trejus metus dirbdamas nemėgstamą darbą valstybinėse įstaigose. Dienoraštyje ryškėja jauno žmogaus pastangos suprasti ir ugdyti save.

Pagal Brigitą Speičytę „Baranauskas“

1853 metų sausis

Ateičiai susidariau tokias elgesio taisykles:

Taisyklės arba punktai, 1853 metų kasdieniniams užsiėmimams, pramogoms ir kitiems dalykams, kurių privalau laikytis, kol būsiu mokykloje.

1) Kadangi šiandien žvilgterėjau pats į save ir savo vidaus bei sielos būvį tiek dvasinių, tiek pasaulietinių pareigų vykdymo dorybės požiūriu palyginau su anuo metu, kai dar buvau tėvų namuose, matau, kad smarkiai klydau ir labai nutolau nuo man nurodyto kelio. Ir todėl Viešpats Dievas primindamas įsako dažnai ir nekaltai kentėti. O pasaulietiškumo sugadintų mano proto ir širdies kitaip neįmanoma sugrąžinti į pirmąjį kelią, kaip tik visur įvedus griežtą tvarką ir viskam nubrėžus deramas ribas.

2) Negerti degtinės ir kitų stiprių gėrimų, nes jie, susilpnindami protą, jį atbukina ir padarę žmogų panašų į žvėrį pagaliau sukelia įvairias ligas ir belaikę mirtį.

3) Nerūkyti jokios rūšies tabako, nes tai vargina krūtinę, reikalauja bereikalingų išlaidų ir yra džiovos šaltinis.

4) Laikytis griežtos dietos, nes per gausus maistas apsunkina skrandį ir protą daro nepajėgų darbui.

5) Laikytis tylos – kalbėti tik tiek, kiek natūraliai reikia (kokiam nors blogam įpročiui galima pasipriešinti platesniais įrodymais).

- Skaitydami pasibraukite svarbias mintis ir nesuprantamus žodžius.
- Remdamiesi žodynais, išsiaiškinkite nežinomų žodžių reikšmes.

3.1 Ką reikia įsipareigoti bendruomenei?

6) Laikytis tvarkos valgymo laiko ir vietos atžvilgiu. Niekados [nevalgyti] ne prie stalo. Ir nepradėti, ir nebaigti valgio nepadėkojus Viešpačiui Dievui už jo dovanas. <...>

7) Kasdien tuo pačiu metu keltis, atsikėlus padėkoti Aukščiausiam, kad išlaikė man gyvybę praėjusią naktį. Nusiprausti, apsirengti ir žvaliai imtis rankų arba protinio darbo. Atliekamu nuo pareigų laiku skaityti naudingas knygas arba rašyti kiek galint saugojantis dykinėjimo, kaip viso blogio šaltinio, tuo pačiu metu gulti pirma Viešpačiui Dievui padėkojus už išlaikymą gyvybės bei sveikatos praėjusią dieną ir taip pat paprašius globos nakties poilsio metu.

8) Su niekuo, nei su kolega, nei su kuo kitu bet kokio luomo, neįsivelti į vaidus, kantriai pakęsti kito nemalonų žodį, saugotis kandžių pokštų ir stengtis savo paslaugumu įsigyti visų pagarbą.

9) Apie nieką niekados blogai nekalbėti, o turint ką pasakyti, įsitikinti pirma tų žodžių nauda arba blogomis pasekmėmis nutylėjus.

10) Labiausiai saugotis melo – laikantis pažado, neplėšiant niekieno šlovės, nes prarastas pasitikėjimas negrįžta, o kas jo neturi, nelaimingiausias pasaulyje.

11) Laikytis <...> rytmetinių ir vakarinių maldų tvarkos. <...>

Rašyčiau daugiau, bet kviečia muštis sniegais. Visi mokiniai žaidėme, pasidaliję į dvi grupes, kurių vienai vadovavo ponas patarėjas Višnevskis, o kitai – Mokytojas, ir Patarėjo vaikai jai priklausė. Priešingai grupei vadovaujančio Mokytojo pagirtas, kad esu drąsus ir narsus, su visu smarkumu puoliau užsidegęs nuo kalnelio, kurį kiti atakavo, ir įsikarščiaavęs išdrįsau vienas sulaikyti visą būrį, kai kiti išsilakstė. Buvau apibertas pagyrimais ir dar labiau sniego gniūžtėmis, paskui kelias dienas negalėjau pasukti sprando ir diegė šonus.

Iš Antano Baranausko dienoraščio

Klausimai

1. Kuriam laikui aštuoniolikmetis A. Baranauskas sudaro taisykles?
2. Kurios taisyklės, jūsų manymu, yra svarbios ir šiuolaikiniam jaunuoliui? Kodėl?
3. Kurios taisyklės, jūsų nuomone, yra keisčiausios? Kodėl?
4. Kurios taisyklės jums atrodo sunkiausios? Kodėl?
5. Kokiai bendruomenei priklauso A. Baranauskas?
6. Kokias jauno žmogaus vertybes atskleidžia šis dienoraščio įrašas?
7. Kam įsipareigoja A. Baranauskas, rašydamas šias taisykles?
8. Užrašykite 3–5 taisykles, kurių jūs laikotės arba norėtumėte laikytis.

3.1 Ką reikia įsipareigoti bendruomenei?

 6 užduotis. Susipažinę su Liongino Baliukevičiaus-Dzūko pristatymu, susiskirstykite grupėmis, perskaitykite jo dienoraščių ištraukas ir bendradarbiaudami atsakykite į klausimus, atlikite užduotis.

Lionginas Baliukevičius-Dzūkas, 1948 m. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro nuotrauka (restauruota J. Valiušaičio)

Lionginas Baliukevičius-Dzūkas (1925–1950) – žymus pokario partizanų vadas. Užaugęs Alytuje, karo metais Kaune studijavo mediciną, bet 1944 m. įstojo į generolo Plechavičiaus buriamą Vietinę rinktinę. Rinktinė buvo greit išformuota, o L. Baliukevičius atsidūrė Čekoslovakijoje, kur turėjo saugoti karinius oro uostus. Karui pasibaigus, jis pateko į sovietinės armijos nelaisvę, bet iš ten pabėgo ir grįžo į tėvynę. Vos dvidešimt vienerių įstojęs į partizanų gretas, L. Baliukevičius dalyvavo kovose, leido pagrindinę spaudą, tapo Dainavos (Dzūkijos) apygardos vadu, buvo išduotas ir žuvo. KGB archyvuose išliko L. Baliukevičiaus vienerių metų (1948 m. birželis–1949 m. birželis) dienoraštis.

Pagal Lauryną Katkų „Baliukevičius-Dzūkas“

1948 metai

Birželio 23 d.

Prieš keletą dienų gavau iš brolio laišką... Jis... pažadėjo atvažiuoti, bet dabar aš pradedu bijoti dėl jo. O jeigu jį čia, kaime, kas atpažins? Jeigu sučiups rusai ir *istrebiteliai* (liet. *naikintojai*)?..

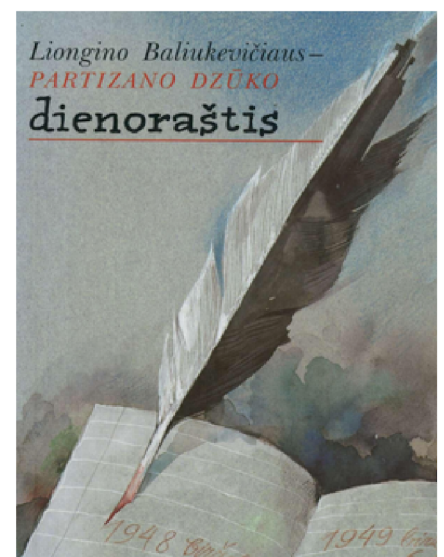
Kaip pasikeitė gyvenimas. Prisimenu, kaip mes visi dar namie gyvenom... turėjom, ko tik norėjom. Karas ir rusai sunaikino viską. Dabar mes tik benamiai kampininkai. Aš turiu nuosavybėje automatą ir pistoletą, nuo kurio niekad nesiskiriu, brolis – keletą knygų svetimame kambaryje, vargšė mama ir dėdė – Urale. <...>

Spalio 19 d.

Bunkeryje aš vienas. Vakar visą naktį lijo lietus, ir aš skaičiau vokišką romaną apie vyrą ir moterį, kurie buvo artistai, tačiau savo laimę pagaliau rado pradėję dirbti žemę. Žemė ir vaikai – aukščiausias tikslas, dėl ko suprato, jog verta gyventi. Žinoma, tai neturi nieko bendro su mūsų gyvenimu. Mes visiškai kiti žmonės. Mes turim tik vieną tikslą, tik vieną idėją – Laisvą Lietuvą, o visa kita išnyko. Taip, taip, šeima, vaikai... Kažin ar bus mums lemta sukurti šeimas? Aš galvoju apie save. Man vis dažniau kyla apie tai mintys, bet... Jeigu ne šis „bet“, galbūt tada ir būtų galima. Tame „bet“ paslėpti didžiausi mano vidaus sunkumai.

Mane (dažniausiai, kai būnu vienas) apima apatija. Aš žinau, jog reikia ką nors daryti, bet kartu negaliu pakelti rankų. Tada dažniausiai sėdžiu ir galvoju, galvoju. Kartais net negalvoju, sėdžiu, o mintys išsidraikysios laksto visur.

- Skaidydami pasibraukite svarbias mintis ir nesuprantamus žodžius.
- Remdamiesi žodynais, išsiaiškinkite nežinomų žodžių reikšmes.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro 2002 m. išleisto partizano dienoraščio viršelis. Dailininkas Romas Dubonis

3.1 Ką reikia įsipareigoti bendruomenei?

Taip buvo ir vakar. Oras lauke buvo bjaurus. Pro bunkerio angą lašeno lietaus lašai. Girdėjosi, kaip vėjas medžius purtė. Kad bent radijas veiktų, bet kaip tyčia neveikia. Pagedo staiga.

Šiandien turbūt niekas neateis. Man dažnai pasigirsta, jog kažkas eina, bet tai tik varlės po langu šlepsi. <...>

Šiąnakt visiškai išsigiedrino. Pilnatis. Rausvas mėnulis jau gerokai pakilęs. Per visą dieną pragulėjau. Negaliu nieko dirbti. Aš vis galvoju apie ateitį. <...>

Lapkričio 10 d.

<...> Aš dažnai pagalvoju, kas gi Tu esi, mano Tėvyne? Kodėl tavo vaikai tokie keisti, tokie savotiškai užsispyrę? Iš kur toji didelė pasipriešinimo jėga teka?

Aš jaučiu, jog aš savo kraštą pamilstu vis labiau ir labiau. Jeigu man šiandien kas pasiūlytų laisvę Amerikoje, aš neišvažiuočiau. Geriau žūti čia garbingai kovojant, negu rankas sudėjus laukti kažko iš kažkur nukrintant. Pagaliau mūsų kraujas nenueis veltui. Mes turėsime teisę visiems žiūrėti tiesiai į akis, nes mes savo tėvynės neapleidom. Na, ir kas gi mus nugalės, jei mes mirti nebijom, jeigu mes nugalėjome ir mirtį.

Bunkeryje visi miega. Tik aš vienas budžiu su savo nesibaigiančiomis svajonėmis. Mintys kaip paukščiai skraido, ir į krūtinę įsilieja karštos bangos...

1949 metai

Kovo 24 d.

Geriausia tautos dalis kovoja ir miršta arba baigia savo dienas ištrėmimo ir kalėjimuose. Kovoja visi idealistai, gražiausias tautos žiedas, nebijęs už savo tėviškę galvą paguldyti. Kovoja ir žūsta, nes nėra kovos be aukų, lygiai kaip nėra laisvės be kovos ir atsidavimo. Lieka bailiai, pataikūnai, girtuokliai, bevaliai bolševikinio aparato klapčiukai, kombinatoriai, veidmainiai... Šie lieka visi. Tik ne visi liks tie, kurie kovojo už tėvynę ir visų likusiųjų gyvybę...

Užtenka pažvelgti į partizanines kovas. Kiek buvo vyrų kaip ažuolų ir drąsių kaip liūtų pirmomis dienomis! Iš tų šiandien tarp savęs tik vieną kitą tematome. Prieš akis slenka ir slenka žuvusiųjų veidai. Kiek jų daug! Ištisas mirusiųjų pasaulis. Kas supras ir aprašys šitą pasaulyje dar negirdėtą karžygiškumą? Ar ateitis mokės įvertinti šių žmonių karžygiškumą? Dalis tautos supras, bet bus tokių, kurie visa tai su purvais sumaišys. Šliužams arų nesuprasti! Per daug jie prie purvo ir mėšlo pripratę, kad galėtų ką nors kilnesnio vertinti. Parazitas gali tik imti, bet ne duoti.

Iš Liongino Baliukevičiaus-Dzūko dienoraščio

Dainavos apygardos vado adjutantas Lionginas Baliukevičius-Dzūkas. 1948 m. vasara. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro nuotrauka

3.1 Ką reikia įsipareigoti bendruomenei?

Klausimai

Vasaros dienoraščio įrašas

1. Dėl ko nerimauja L. Baliukevičius-Dzūkas?
2. Kaip karas paveikė jo ir visos jo šeimos gyvenimą?
3. Koks likimas ištiko partizano motiną ir dėdę?

Rudens dienoraščio įrašai

1. Dėl ko abejoja partizanas?
2. Kokį partizanų tikslą įvardija dienoraščio autorius?
3. Kokia būseną partizaną apima vienumoje? Kodėl?
4. Apie kokius jausmus tėvynei kalba L. Baliukevičius-Dzūkas?
5. Kokią kovos ir pasiaukojimo prasmę išvelgia partizanas? Kodėl jis teigia, kad bendražygių kraujas nenueis veltui?

Paminklas Žaliamiškyje – L. Baliukevičiaus-Dzūko ir jo bendražygių žūties vietoje.

Skulptorius Robertas Ožalinskas.

R. Ožalinsko nuotrauka

Pavasario dienoraščio įrašas

1. Kokiais žodžiais partizanas apibūdina kovotojus, tremtinius ir kalinius?
2. Kokios abejonės kamuoja dienoraščio autorių?
3. Su kokiais žmonėmis save sieja partizanas?
4. Kam L. Baliukevičius-Dzūkas jaučiasi įsipareigojęs?

Užduotys

1. Apibūdinkite abiejų dienoraščių autorius.
2. Palyginę skaitytus autorių įrašus, nurodykite 1–2 panašumus ir 1–2 skirtumus.
3. Prisiminę lietuvių filosofo Vydūno mintis apie tris žmogaus brandos pakopas, nuspręskite, kuris dienoraščio autorius įsipareigoja pats sau, o kuris – tautinei bendruomenei, tautai? Kodėl taip manote?

3.1 Ką reiškia įsipareigoti bendruomenei?

! Klausydami vieni kitų, užpildykite lentelę: įvertinkite vieni kitų samprotavimus remdamiesi 4 P (*Pagirkite. Paklauskite. Paaškindite. Pasiūlykite.*).

Pagirkite	
Paklauskite	
Paaškindite	
Pasiūlykite	

